

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
щодо облікової політики

2021

ЗМІСТ

I. Оподаткування й облік доходів і витрат	4
1.1. Про облік суми безнадійної кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності	4
1.2. Про оподаткування операцій з продажу корпоративних прав	5
II. Курсова різниця	7
2.1. Про облік та оподаткування курсової різниці за дебіторською заборгованістю	7
2.2. Про облік курсових різниць при збільшенні балансової вартості фінансових інвестицій	10
III. Антидемпінгові зобов'язання	11
3.1. Про доведення країну походження товару при збільшенні грошового зобов'язання з антидемпінгового мита	11
3.2. Про нарахування суми податкового зобов'язання зі сплати антидемпінгового мита	13
IV. Виплата дивідендів	14
4.1. Про статус доходів кінцевого бенефіціарного власника	14
4.2. Про особливості виплати дивідендів акціонерам-нерезидентам в іноземній валюті	16
4.3. Про зарахування авансових внесків з податку на прибуток при виплаті дивідендів, сплачених платником податків у зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток	17
V. Заходи відповідальності у сфері зовнішньоекономічної діяльності	19
1. Спеціальні заходи щодо демпінгового та іншого імпорту	19
1.1. Про застосування санкцій до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та дискреційні повноваження міністерства за наслідками розгляду подання уповноваженого органу	19
1.2. Про повернення помилково та/або надміру сплачених сум податкового зобов'язання зі сплати антидемпінгового мита	22
2. Грошовий обіг і розрахунки	23
2.1. Про перехід ризиків і втрат чи пошкоджень імпортованого товару	23
3. Валютне регулювання та валютний контроль	25
3.1. Підстави застосування санкцій	25

3.1.1. Про особливості застосування санкцій за приховування валютних цінностей та майна, що знаходяться за межами України	25
3.1.2. Про оскарження відмови Національного банку України у видачі індивідуальної ліцензії на здійснення інвестиції за кордон	26
3.2. Дотримання строків	28
3.2.1. Про строки застосування відповідальності за порушення вимог валютного законодавства як адміністративно-господарської санкції, передбаченої господарським законодавством	28
3.2.2. Про звільнення від відповідальності за порушення вимог валютного законодавства при наявності висновку щодо продовження строків розрахунків за зовнішньоекономічною операцією	29
3.3. Сплата пені	31
3.3.1. Про підстави звільнення від застосування пені за порушення вимог законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності та здійснення розрахунків в іноземній валюті	31
3.3.2. Про звільнення від застосування пені за порушення вимог законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності при поверненні повернення товару або його частини експортеру	32
3.3.3. Про застосування пені за порушення вимог законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності при зарахуванні однорідних зустрічних вимог	34

I. Оподаткування й облік доходів і витрат

1.1. Про облік суми безнадійної кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності

При визнанні безнадійною поточна дебіторська заборгованість списується з балансу з відображенням у складі інших операційних витрат лише, якщо щодо такої заборгованості не передбачено створення резерву сумнівних боргів або якщо такого резерву не достатньо

02 листопада 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДФС у Харківській області на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 10 квітня 2019 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 25 вересня 2019 року у справі № 520/528/19 (провадження № К/9901/29930/19) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Виробниче комерційне підприємство «Форсаж» до Головного управління ДФС у Харківській області, правонаступником якого є Головне управління ДПС у Харківській області, про скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення вимог податкового законодавства, зокрема в частині невключення до складу інших операційних доходів суми безнадійної кредиторської заборгованості щодо контрагентів-постачальників, за якою минув строк позовної давності та такої, що не підлягає погашенню. Платник податків не погодився з висновками контролюючого органу про необхідність включення до резерву сумнівних боргів дебіторської заборгованості за зобов'язаннями, за якими минув строк позовної давності, оскільки при збільшенні фінансового результату до оподаткування за вказаними операціями відбувається одночасне його зменшення на ту ж саму суму, тому збільшення грошового зобов'язання за відповідним платежем є протиправним.

Харківський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу. Судові рішення судів попередніх інстанцій були скасовані, а справа направлена на новий розгляд до суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

При визнанні безнадійною поточна дебіторська заборгованість списується з балансу з відображенням у складі інших операційних витрат лише, якщо щодо такої заборгованості не передбачено створення резерву сумнівних боргів або якщо такого резерву не достатньо. Виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів. У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість списується з активів на інші операційні витрати. Поточна дебіторська заборгованість, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено, у разі визнання її безнадійною списується з балансу з відображенням у складі інших операційних витрат.

Фінансовий результат до оподаткування збільшується в тому періоді, у якому було сформовано резерв сумнівних боргів на суму віднесених витрат на його формування або на суму витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму резерву сумнівних боргів. Фінансовий результат до оподаткування зменшується в тому періоді, у якому було відкориговано (зменшено) резерв сумнівних боргів, на яку збільшився фінансовий результат, або у періоді списання дебіторської заборгованості, що відповідає ознакам безнадійної.

Величина резерву сумнівної заборгованості визначається на підставі поточної дебіторської заборгованості. Сумнівність заборгованості в обов'язковому порядку визначається платником податків на відповідно до факту закінчення строку виконання зобов'язання. Платник податків самостійно встановлює коефіцієнт сумнівності, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 листопада 2020 року у справі № 520/528/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92661140>.

1.2. Про оподаткування операцій з продажу корпоративних прав

Дохід, отриманий резидентом від продажу корпоративних прав на території України, є доходом з джерелом його походження з України. Тому оподаткування операцій з продажу корпоративних прав українських емітентів має здійснюватися за правилами оподаткування інвестиційного прибутку

18 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у м. Києві на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 29 липня 2016 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 09 листопада 2016 року у справі № 826/7528/16 (провадження

№ К/9901/24935/18) за позовом фізичної особи до Головного управління ДПС у м. Києві про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення вимог податкового законодавства, що призвело до заниження податку на доходи фізичних осіб з отриманого доходу від продажу корпоративних прав. Указані висновки було зроблено на підставі того, що оскільки сплата за продаж частки у розмірі 5,37 % статутного капіталу юридичної особи надійшла платнику податків від покупця з джерел за межами України, то отримані кошти в рахунок сплати за продані корпоративні права потрібно вважати також доходом з джерел за межами України. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та зазначив, що грошові кошти, отримані за продаж частки у статутному капіталі товариства, яке є резидентом України, є доходом з джерелом походження з України, а тому підлягає оподаткуванню за правилами оподаткування інвестиційного прибутку.

Окружний адміністративний суд міста Києва постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У разі здійснення операцій з продажу інвестиційних активів платник має здійснювати облік загального фінансового результату окремо від інших доходів і витрат. Отримане за результатами таких операцій позитивне значення фінансового результату (інвестиційний прибуток) потрібно включати до складу загального річного оподаткованого доходу звітного періоду – календарного року.

Оскільки юридична особа-нерезидент здійснює свою діяльність на території України, то дохід, отриманий платником податків від відчуження корпоративних прав такої юридичної особи, необхідно вважати доходом з джерелом його походження з України, оскільки він отриманий від діяльності платника на території України. Дохід, отриманий резидентом від продажу корпоративних прав на території України, є доходом з джерелом його походження з України, а тому оподаткування операцій з продажу корпоративних прав українських емітентів має регулюватися положеннями пункту 170.2 статті 170 Податкового кодексу України. Об'єкт оподаткування податком на доходи в такому разі відсутній, оскільки сума отриманого доходу дорівнює сумі понесених витрат.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 лютого 2021 року у справі № 826/7528/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95176920>.

II. Курсова різниця

2.1. Про облік та оподаткування курсової різниці за дебіторською заборгованістю

Визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на дату балансу, а також на дату здійснення господарської операції в її межах або за всією статтею балансу відповідно до облікової політики

24 листопада 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Миргородської об'єднаної державної податкової інспекції ГУ ДФС у Полтавській області на постанову Харківського апеляційного адміністративного суду від 17 травня 2016 року у справі № 816/4839/15 (провадження № К/9901/28502/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Агропромислове об'єднання «Цукровик Полтавщини» до Миргородської об'єднаної державної податкової інспекції ГУ ДФС у Полтавській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення вимог податкового законодавства щодо заниження доходів від невизначення платником податків операційної курсової різниці. Указані висновки було зроблено на підставі того, що платник податків придбавав валюту для здійснення зовнішньоекономічних операцій, яка в низці випадків витрачалася (перераховувалася за межі митного кордону України) не в день її придбання, але не було надано на пропозицію контролюючого органу підтвердження включення до складу доходів / витрат на звітний рік доходів і витрат від курсових різниць валюти за час її знаходження на рахунку платника. Платник податків не погодився з установленими порушеннями та зазначив, що отриманий дохід від визначення курсових різниць знайшов своє відображення в бухгалтерському обліку, а також у декларації з податку на прибуток.

Полтавський окружний адміністративний суд постановою від 04 лютого 2016 року відмовив у задоволенні адміністративного позову. Суд попередньої інстанції дійшов висновку, що платник податків не надав доказів включення до складу доходів / витрат за 2014 рік доходів і витрат від курсових різниць валюти за час її знаходження на рахунку платника.

Харківський апеляційний адміністративний суд задовольнив апеляційну скаргу, скасував рішення першої інстанції та прийняв нове, яким задовольнив адміністративний позов. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що матеріалами справи, зокрема, регістрами бухгалтерського обліку та бухгалтерськими довідками підтверджується, що курсові різниці від перерахунку операцій, виражених в іноземній валюті, визначалися платником податків на дату здійснення господарської операції, а доходи та витрати від курсових різниць за час знаходження валюти на рахунку платника включалися до складу доходів та витрат за 2014 рік.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на дату балансу, а також на дату здійснення господарської операції в її межах або за всією статтею балансу відповідно до облікової політики.

Для визначення курсових різниць на дату балансу застосовується валютний курс на кінець дня дати балансу. При визначенні курсових різниць на дату здійснення господарської операції застосовується валютний курс на початок дня дати здійснення операції. Платник податків може здійснити перерахунок залишків на кінець дня за монетарними статтями в іноземній валюті, за якими протягом дня здійснювались господарські операції із застосуванням валютного курсу, установленого на кінець цього дня.

Курсові різниці від перерахунку грошових коштів в іноземній валюті та інших монетарних статей про операційну діяльність відображаються у складі інших операційних доходів (витрат).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 листопада 2020 року у справі № 816/4839/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93541390>.

Курсова різниця за дебіторською заборгованістю включається до доходів, якщо офіційний курс гривні до відповідної іноземної валюти на дату розрахунку курсової різниці зменшився в порівнянні з курсом на дату попередньої оцінки цієї дебіторської заборгованості

09 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Новоград-Волинський каменедробильний завод» на постанову Житомирського апеляційного адміністративного суду від 29 травня 2017 року у справі № 806/2209/16 (провадження № К/9901/31780/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Новоград-Волинський каменедробильний завод» до

Головного управління Державної фіскальної служби у Житомирській області про скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення вимог податкового законодавства щодо заниження доходів від невизначення платником податків операційної курсової різниці від монетарної статті балансу за операцією щодо переведення боргу з валютного кредиту з попереднього боржника на відповідного платника. Платник податків не погодився з установленими порушеннями та зазначив, що такі дії контролюючого органу не ґрунтуються на вимогах чинного законодавства.

Житомирський окружний адміністративний суд задовольнив адміністративний позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що контролюючий орган діяв всупереч та не відповідно до вимог чинного податкового законодавства.

Житомирський апеляційний адміністративний суд задовольнив апеляційну скаргу, скасував рішення першої інстанції та прийняв нове, яким відмовив у задоволенні адміністративного позову. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку про обґрунтованість доводів контролюючого органу щодо порушення позивачем пункту 134.1 статті 134 Податкового кодексу України, пункту 7 П(С)БО 15 «Доходи», затверджених наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року № 290, пункту 4 П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», затверджених наказом Міністерства фінансів України від 10 серпня 2000 року № 193, а також заниження доходів за 2015 рік.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Курсова різниця за дебіторською заборгованістю включається до доходів, якщо офіційний курс гривні до відповідної іноземної валюти на дату розрахунку курсової різниці зменшився в порівнянні з курсом на дату попередньої оцінки цієї дебіторської заборгованості.

Суми заборгованості за договорами (позики, переведення боргу) є монетарними статтями балансу, які підлягають перерахунку з використанням валютного курсу не тільки на дату здійснення операції, а й на дату балансу. Курсові різниці від такого перерахунку відображаються у складі доходів / витрат платника податку.

Операції, що здійснюються в іноземній валюті, під час первісного визначення відображаються у валютній звітності шляхом перерахунку суми з іноземної валюти із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції (дату визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 лютого 2021 року у справі № 806/2209/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94737562>.

2.2. Про облік курсових різниць при збільшенні балансової вартості фінансових інвестицій

Відсутність у національному законодавстві визначення справедливої вартості фінансової інвестиції на дату балансу шляхом збільшення її собівартості на суму курсової різниці унеможливорює встановлення факту про зростання балансової вартості фінансової інвестиції платника податків

11 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної фіскальної служби у Київській області на постанову Київського окружного адміністративного суду від 29 травня 2017 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 14 вересня 2017 року у справі № 810/1548/17 (провадження № К/9901/57432/18) за позовом Приватного підприємства «Бест» до Головного управління Державної фіскальної служби у Київській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення вимоги положення (стандарту) бухгалтерського обліку щодо відображення фінансових інвестицій, крім тих, що утримуються підприємством до їх погашення або обліковуються за методом участі в капіталі, оскільки платником невірно відображено в балансі суму збільшення балансової вартості фінансової інвестиції. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та вказав на протиправність цих висновків контролюючого органу та прийнятих на їх підставі податкових повідомлень-рішень.

Київський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Придбані платником податків акції за іноземну валюту (євро) в іншій країні є немонетарною статтею балансу та відображаються у складі іншого додаткового капіталу. Висновок контролюючого органу про зростання балансової вартості фінансової інвестиції платника податків неправомірний з огляду на відсутність

у національному законодавстві визначення справедливої вартості фінансової інвестиції на дату балансу шляхом збільшення її собівартості на суму курсової різниці, а також відсутність в акті перевірки посилання на розмір справедливої вартості фінансової інвестиції платника податків на дату балансу, спосіб визначення такої вартості та джерела інформації про суму коштів, яку можна отримати від продажу фінансової інвестиції на активному ринку.

Метою заповнення рядка 9 розділу II «Фінансові вкладення» декларації про валютні цінності, доходи та майно, що належать резиденту України та знаходяться за її межами, є декларування саме коштів, перерахованих у звітному періоді в іноземній валюті на придбання цінних паперів іноземних підприємств. Вимога щодо зазначення кількості і вид акцій спрямована на ідентифікацію цінних паперів, на придбання яких були витрачені кошти, що декларуються. Декларування в кожному наступному кварталі понесених витрат з метою відображення кількості та виду акцій іноземних підприємств, що перебувають у власності платника податків не відповідає змісту та призначенню рядка 9 розділу II такої декларації.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 лютого 2021 року у справі № 810/1548/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94802963>.

III. Антидемпінгові зобов'язання

3.1. Про доведення країну походження товару при збільшенні грошового зобов'язання з антидемпінгового мита

Вимога контролюючого органу щодо надання оригіналів сертифікатів про походження товарів загальної форми, урахуваючи наявність у справах паперових копій та електронних документів, засвідчених електронним цифровим підписом, свідчить про безпідставність висновків контролюючого органу про документальне непідтвердження країни походження товарів при збільшенні грошового зобов'язання з антидемпінгового мита

26 лютого 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДФС у Хмельницькій області на постанову Вінницького апеляційного адміністративного суду від 16 листопада 2017 року у справі № 822/1185/17 (провадження № К/9901/36054/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Борг Хіко Україна» до Головного управління ДФС у Хмельницькій області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся з позовом про визнання незаконними дій Національного банку України щодо непідтвердження заявки на купівлю іноземної валюти або банківських металів, перерахування на користь нерезидента з метою виконання умов договору про відступлення права вимоги до кредитної угоди. Рішення контролюючого органу було вмотивовано тим, що на вимогу контролюючого органу обслуговуючим банком було подано інформацію щодо кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) іншого нерезидента (нового кредитора згідно з договором відступлення права вимоги до кредитної угоди), але під час аналізу наданої інформації контролюючим органом було встановлено, що подана інформація щодо номінальних власників такого нерезидента не містила інформацію стосовно кінцевих бенефіціарних власників (контролерів).

Хмельницький окружний адміністративний суд постановою від 29 травня 2017 року частково задовольнив адміністративний позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що при декларуванні митної вартості товарів за митними деклараціями, платником податків не включено до митної вартості товарів суми витрат на транспортування товарів, оскільки в рахунках-фактурах та в актах виконаних робіт окремим рядком відсутнє розмежування до та після перетину митного кордону України, а в рахунках-фактурах експедитором не розподілені витрати на транспортно-експедиційні послуги, понесені до та після перетину митного кордону України, які мають включатись у повному обсязі до митної вартості оцінюваних товарів.

Вінницький апеляційний адміністративний суд задовольнив апеляційну скаргу, скасував рішення першої інстанції та прийняв нову постанову, якою повністю задовольнив адміністративний позов. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку про те, що положеннями митного законодавства не визначено, які саме транспортні документи має подавати декларант на підтвердження транспортних витрат, а тому довідка про транспортні витрати може слугувати допустимим доказом на підтвердження розміру витрат на перевезення товарів.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Митне оформлення товарів, які надходять на адресу платника податків здійснюється у формі електронного декларування з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або реквізитів у встановлених законом випадках.

Митна декларація та інші документи, подання яких органам доходів і зборів передбачено Митним кодексом України, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу. Чинним законодавством не передбачено надання будь-яких інших документів

для підтвердження країни походження товару, крім тих, що передбачені статтею 43 Митного кодексу України та пунктом 6.1 Правил визначення країни походження товарів, зокрема документів, які підтверджують виконання критерію достатньої обробки / переробки.

Недоведеність контролюючим органом правопорушень обумовлює протиправність збільшення грошового зобов'язання з антидемпінгового мита на товари та з податку на додану вартість з товарів, ввезених на територію України суб'єктами господарювання, а також застосування штрафних (фінансових) санкцій з цих податків.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 лютого 2019 року у справі № 822/1185/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80126844>.

3.2. Про нарахування суми податкового зобов'язання зі сплати антидемпінгового мита

Набрання законної сили рішення суду про скасування рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування остаточних антидемпінгових заходів щодо імпорту в Україну унеможливорює застосування відповідних положень при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщувалися через митний кордон України, до моменту скасування відповідного судового рішення

11 червня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Київської міської митниці ДФС та Товариства з обмеженою відповідальністю «ФОГТ МЕДІКАЛ ЛОГІСТИК» на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 22 квітня 2016 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 23 червня 2016 року у справі № 826/4747/13-а (провадження № К/9901/28501/18, № К/9901/28500/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «ФОГТ МЕДІКАЛ ЛОГІСТИК» до Київської регіональної митниці ДФС про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення вимог податкового законодавства, зокрема щодо нездійснення платником податків нарахування та несплати антидемпінгового мита, що призвело до заниження суми податкового зобов'язання зі сплати антидемпінгового мита. Указані висновки було зроблено на підставі того, що відповідне рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі було визнане в судовому порядку правомірним та законним, тому передбачені ним антидемпінгові заходи підлягають застосуванню протягом усього строку, на який вони запроваджувалися. Платник податків не погодився з установленими порушеннями та зазначив, що контролюючий орган прийняв митну декларацію, надав

дозвіл на пропуск товарів через митний кордон і завершив митне оформлення таких товарів, тому надалі в нього відсутні правові підстави для донарахування грошових зобов'язань за такими митними деклараціями.

Суди неодноразово переглядали відповідну справу. Окружний адміністративний суд міста Києва постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Набрання законної сили рішенням суду про скасування рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування остаточних антидемпінгових заходів щодо імпорту в Україну унеможлиблює застосування відповідних положень при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщувалися через митний кордон України, до моменту скасування відповідного судового рішення. Подання адміністративного позову, а також відкриття провадження в адміністративній справі не зупиняють дію оскаржуваного рішення суб'єкта владних повноважень.

Суд у порядку забезпечення адміністративного позову може відповідною ухвалою зупинити дію рішення суб'єкта владних повноважень чи його окремих положень, що оскаржуються. Зупинення дії нормативно-правового акта як один зі способів забезпечення позову не змінює обсягу прав і обов'язків сторін у спорі, а лише як один зі способів судового захисту тимчасово зупиняє їх реалізацію до вирішення спору по суті та не є підставою для звільнення платника податків від виконання встановленого законом обов'язку після скасування таких заходів у разі відмови в задоволенні позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 червня 2020 року у справі № 826/4747/13-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89757267>.

IV. Виплата дивідендів

4.1. Про статус доходів кінцевого бенефіціарного власника

Виплачені дивіденди, отримані в момент заснування організації як єдиного власника статутного фонду та учасника такої юридичної особи, потрібно вважати доходом особи, який не належить до категорії додаткового блага

02 квітня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної податкової інспекції у Жовтневому районі м. Запоріжжя Головного управління ДФС у Запорізькій області на постанову Запорізького окружного адміністративного суду від 05 вересня 2016 року й ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 06 грудня 2016 року у справі № 808/1882/16 (провадження № К/9901/41949/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Техноцентр Маяк Запоріжжя» до Державної податкової інспекції у Жовтневому

районі м. Запоріжжя Головного управління ДФС у Запорізькій області про скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення правильності обчислення, повноти та своєчасності сплати податку з доходів фізичних осіб, подання з недостовірними відомостями податкової звітності про суми доходів та невірність відображення виплати доходу фізичній особі-засновнику (учаснику) такої юридичної особи за такою ознакою доходу, як додаткове благо. Указані висновки було зроблено на підставі того, що виплата дивідендів фізичній особі, яка є засновником платника податків, здійснювалася фактично до моменту внесення коштів фізичною особою до статутного фонду в період, коли відповідна фізична особа не набула корпоративних прав, що свідчить про помилковість визначення ставки податку бази оподаткування нарахованого та виплаченого доходу, який підпадає під визначення доходу як додаткового блага.

Запорізький окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Вищий орган юридичної особи-платника податків за умови наявності прибутку, що залишився нерозподіленим після сплати всіх обов'язкових платежів і відрахувань, може прийняти рішення про виплату дивідендів. До компетенції загальних зборів належить затвердження строку та порядку виплати частки прибутку (дивідендів).

Дивіденди, виплачені (нараховані) на користь фізичної особи, враховуються підприємством, яке виступає податковим агентом, у дохід такої фізичної особи, який є об'єктом оподаткування відповідно до підпункту 164.2.8 пункту 164.2 статті 164 Податкового кодексу України. Якщо корпоративні права на участь в управлінні й отриманні прибутку організації належать фізичній особі-платнику податків, якій виплачені дивіденди, отримані в момент заснування такої організації як єдиним 100% власником статутного фонду й учасником такої юридичної особи, то такі сплачені дивіденди можна вважати доходом особи.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 квітня 2019 року у справі № 808/1882/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80894117>.

4.2. Про особливості виплати дивідендів акціонерам-нерезидентам в іноземній валюті

Установлення платником податків порядку виплати дивідендів акціонерам-нерезидентам в іноземній валюті за курсом Національного банку України на дату прийняття рішення про виплату дивідендів суперечить чинному законодавству України, оскільки порушує принцип нарахування однакового розміру дивідендів за акціями одного типу та класу, а також порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті

16 квітня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби та Головного управління ДФС у Львівській області на постанову Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 08 грудня 2017 року та постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 22 травня 2018 року у справі № 804/6909/17 (провадження № К/9901/54447/18, № К/9901/57156/18) за позовом Приватного акціонерного товариства «Північний гірничо-збагачувальний комбінат» до Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби, Головного управління Державної фіскальної служби у Дніпропетровській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Кіровоградській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Львівській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Херсонській області про визнання протиправними дій щодо складання податкових повідомлень-рішень і скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення вимог податкового законодавства, зокрема щодо висновків контролюючого органу про завищення витрат і зниження об'єкту оподаткування податком на прибуток. Указані висновки було зроблено на підставі того, що платником податків безпідставно враховано до складу витрат від'ємних курсових різниць, отриманих у результаті дооцінки вираженого в іноземній валюті зобов'язання з виплати дивідендів. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та зазначив, що висновки контролюючих органів про порушення ним вимог податкового законодавства є не обґрунтованими та базуються виключно на припущеннях, що свідчать про відсутність порушень податкового законодавства.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін постановою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу Головного управління ДФС без задоволення, касаційну скаргу Офісу великих платників ДФС задовольнив частково, скасував оскаржувані судові рішення в частині збільшення суми грошового зобов'язання з податку на прибуток приватних підприємств за податковими зобов'язаннями та прийняв нове рішення про відмову в задоволенні позовних вимог у цій частині. В іншій частині залишив оскаржувані рішення без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Рішення загальних зборів юридичної особи-платника податків стосовно порядку виплати дивідендів акціонерам-нерезидентам в іноземній валюті за курсом Національного банку України на дату прийняття рішення про виплату дивідендів суперечить чинному законодавству України, оскільки порушує принцип нарахування однакового розміру дивідендів за акціями одного типу та класу, а також порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті. Таке рішення загальних зборів не є договором, законом, або іншим нормативно-правовим актом, а отже, не може змінювати визначений порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті.

Оскільки розмір нарахованих дивідендів первісно визначався в гривні на підставі рішення зборів, що є функціональною валютою платника податків і національною валютою України, а облік заборгованості за дивідендами мав здійснюватися також у відповідній валюті, це свідчить про правомірність порядку виплати дивідендів нерезидентам в іноземній валюті за курсом придбання валюти на день здійснення платежу.

Надлишкові витрати, пов'язані з курсовими різницями у зв'язку з рішенням платника податків, не можуть бути покладені (здійснені) на інших акціонерів (їхнім коштом) і не можуть бути віднесені на витрати, що призводять до зменшення оподаткованого фінансового результату діяльності суб'єкта господарювання.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 квітня 2019 року у справі № 804/6909/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81366768>.

4.3. Про зарахування авансових внесків з податку на прибуток при виплаті дивідендів, сплачених платником податків у зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток

Положення податкового законодавства передбачають право платника на зменшення суми авансових внесків із податку на прибуток на суму надміру сплачених авансових внесків до повного погашення суми перевищення авансових внесків, сплачених при виплаті дивідендів

10 листопада 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Спеціалізованої державної податкової інспекції з обслуговування великих платників у місті Дніпропетровську Міжрегіонального Головного управління Державної фіскальної служби на постанову Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 03 жовтня 2016 року й ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 04 квітня 2017 року у справі № 804/2636/16 (провадження № К/9901/31043/18) за позовом Публічного акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Дніпропетровськгаз» до Спеціалізованої державної податкової інспекції з обслуговування великих платників у м. Дніпропетровську Міжрегіонального Головного управління Державної фіскальної служби про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся до суду з позовом про визнання протиправною бездіяльність контролюючого органу, що полягає в невключенні в інтегровану картку платника податків переплати за авансовими внесками з податку на прибуток, і зобов'язання включити відповідну переплату до інтегрованої картки. Контролюючий орган мотивував свою позицію тим, що сума авансових внесків у зв'язку з виплатою дивідендів платника податків не може бути врахована в зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток за 2013 рік, а має бути перенесена в повному обсязі до рядка 13.5.2 додатка ЗП, оскільки сума сплачених авансових внесків з податку на прибуток перебільшує суму нарахованого податку на прибуток.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Обов'язок сплати авансового внеску виникає щомісяця в порядку та в строки, встановлені для місячного податкового періоду. Положення податкового законодавства передбачають право платника на зменшення суми авансових внесків з податку на прибуток на суму надміру сплачених авансових внесків до повного погашення суми перевищення авансових внесків, сплачених при виплаті дивідендів. Умовою реалізації цього права є наявність у платника перевищення суми авансових внесків, раніше сплачених платником податку на прибуток при виплаті дивідендів згідно з пунктом 153.3 статті 153 Податкового

кодексу України, над сумою авансового внеску з податку на прибуток, який підлягає сплаті на відповідний момент.

Платник податків зберігає право на відображення зменшення нарахованої суми податку в наступних звітних (податкових) періодах сум попередньо сплачених авансових внесків, оскільки законодавець прямо не передбачив окремих перехідних і спеціальних норм права для таких правовідносин. Тому права платника податків, що виникли на підставі пункту 153.3 статті 153 Податкового кодексу України, не можуть бути обмежені або виключені.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 листопада 2020 року у справі № 804/2636/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92810842>.

V. Заходи відповідальності у сфері зовнішньоекономічної діяльності

1. Спеціальні заходи щодо демпінгового та іншого імпорту

1.1. Про застосування санкцій до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та дискреційні повноваження міністерства за наслідками розгляду подання уповноваженого органу

Спеціальні санкції, передбачені у випадках порушення вимог Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних з ним законів України та в разі проведення дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки, зокрема, у разі неповернення виручки після спливу граничного строку, встановленого Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», можуть бути застосовані Мінекономрозвитку за наявності позитивного рішення суду, Міжнародного комерційного арбітражного суду чи Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України. Мінекономрозвитку при застосуванні таких санкцій користується альтернативою щодо прийняття владного управлінського рішення на підставі наданого уповноваженим органом подання та долучених до нього документів, а також матеріалів, що містяться в розпорядженні Міністерства. Незастосування таких санкцій можливе в разі усунення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності відповідних допущених порушень або надання доказів неможливості виконання рішення суду чи арбітражу

10 березня 2021 року Верховний Суд у складі суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на постанову

Шостого апеляційного адміністративного суду від 10 вересня 2019 року у справі № 826/12552/18 (провадження № К/9901/28012/19) за позовом Приватного сільськогосподарського підприємства «КАІССА» до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, за участю Державної фіскальної служби України як третьої особи, про скасування наказу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Приватне сільськогосподарське підприємство «КАІССА» звернулося до суду з позовом про скасування наказу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України в частині застосування до позивача спеціальної санкції у вигляді індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності. Позовні вимоги були обґрунтовані тим, що особа вживала заходи для недопущення господарського правопорушення, які були спрямовані на повернення виручки в іноземній валюті, що виключає наявність вини в діях позивача, і як наслідок, відсутність складу правопорушення.

Суть спору полягала в установленні підстав для звільнення від сплати штрафних санкцій, кваліфікації в діях суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності порушень, оцінці дискреційних повноважень Мінекономрозвитку за наслідками розгляду відповідного подання уповноваженого органу.

Окружний адміністративний суд міста Києва рішенням від 6 червня 2019 року повністю відмовив у задоволенні адміністративного позову. Рішення суду першої інстанції було мотивоване тим, що підставою для видання наказу про застосування до суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», стало відповідне подання ДФС України, передумовою для якого була наявність простроченої дебіторської заборгованості за здійсненою позивачем зовнішньоекономічною операцією. Станом на час розгляду справи у суді позивачем не було вжито необхідних, належних і допустимих заходів задля усунення порушень законодавства, які давали підстави для скасування застосованої до нього спеціальної санкції.

Шостий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та повністю задовольнив адміністративний позов. Суд апеляційної інстанції дійшли висновку, що позивач надав достатньо доказів на підтвердження своєї активної поведінки, спрямованої на стягнення заборгованості з іноземного контрагента, застосована відповідачем санкція є адміністративно-господарською, тому, ураховуючи наявність рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, підстави для застосування відповідної санкції були відсутні.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу. Рішення суду апеляційної інстанції було скасовано. Рішення суду першої інстанції змінене

в мотивувальній частині та викладене в редакції, наведеній у цій постанові. В іншій частині відповідне рішення залишене без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Застосування спеціальних санкцій, передбачених у статті 37 Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», має на меті припинення та недопущення повторення відповідним суб'єктом господарювання порушення у сфері зовнішньоекономічних відносин. Статтею 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» закріплено прісичні строки розрахунків при експорті товарів / послуг. Недотримання цих строків утворює склад правопорушення, що є підставою для застосування до суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності відповідальності.

Лише факт звернення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності до відповідного суду з позовом про стягнення заборгованості є підставою для звільнення саме від сплати пені (повністю або на відповідний строк). Санкції, передбачені статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», у разі неповернення виручки після спливу граничного строку, встановленого Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», можуть бути застосовані Мінекономрозвитку за наявності позитивного рішення суду, Міжнародного комерційного арбітражного суду чи Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України. Незастосування таких санкцій можливе в разі усунення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності відповідних допущених порушень або надання доказів неможливості виконання рішення суду чи арбітражу.

Мінекономрозвитку при застосуванні до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України спеціальних санкцій у випадках порушення вимог Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних з ним законів України та в разі проведення дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки, користується альтернативою щодо прийняття владного управлінського рішення. Остаточний висновок про доцільність застосування спеціальних санкцій приймається саме Мінекономрозвитку на підставі наданого уповноваженим органом подання та долучених до нього документів, а також матеріалів, що містяться у розпорядженні Міністерства. Спеціальна санкція у вигляді індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності не може бути застосована, якщо на момент прийняття рішення про її застосування усунуто порушення законодавства України, оскільки відсутня безпосередня мета застосування такої санкції. Отже, існують обставини, за яких Мінекономрозвитку може відхилити подання про застосування санкцій, визначених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», яке надійшло від уповноважених органів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 березня 2021 року у справі № 826/12552/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95509155>.

1.2. Про повернення помилково та/або надміру сплачених сум податкового зобов'язання зі сплати антидемпінгового мита

Установлення судом неправильності чи хибності рішень чи дій митних органів, які зумовили помилкову та/або надмірну сплату антидемпінгового мита, є підставою для повернення таких платежів декларанту з дотриманням визначеної законом процедури

18 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Азовської митниці Держмитслужби на рішення Донецького окружного адміністративного суду від 18 грудня 2019 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 13 липня 2020 року у справі № 200/10028/19-а (провадження № К/9901/20584/20) за позовом Приватного акціонерного товариства «Дружківський завод металевих виробів» до Донецької митниці ДФС, Азовської митниці Держмитслужби, Головного управління Державної казначейської служби України у Донецькій області про визнання протиправними дій, скасування рішення та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган відмовив платнику податків у поверненні помилково та/або надміру сплаченої суми митних платежів (антидемпінгового мита), зазначивши, що при митному оформленні імпортованого товару в період з 02 березня 2018 року по 04 квітня 2019 року в графі 31 митних декларацій відомості щодо належності / неналежності задекларованого товару до арматури, катанки чи круга (сортового прокату) були відсутні, тому сума антидемпінгового мита не є помилково або надміру сплаченою, а отже, поверненню не підлягає. Платник податків посилався на те, що товар, який належить до сортового прокату, не є арматурою чи катанкою і, відповідно, не є об'єктом застосування антидемпінгових заходів, а тому не підпадає під дію Рішення міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування остаточних антидемпінгових заходів щодо імпорту в Україну арматури та катанки походженням з Російської Федерації.

Донецький окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Першого апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Обов'язковою умовою для здійснення повернення сум грошового зобов'язання є подання платником податків заяви про таке повернення протягом 1095 днів від дня виникнення помилково та/або надміру сплаченої суми,

крім повернення надміру утриманих (сплачених) сум податку з доходів фізичних осіб, які розраховуються контролюючим органом на підставі поданої платником податків податкової декларації за звітний календарний рік шляхом проведення перерахунку за загальним річним оподатковуваним доходом платника податку.

При визнанні судом дій митних органів протиправними та зобов'язанні вчинити дії відповідно до вимог митного законодавства та коли в рішенні суду буде констатована неправильність чи хибність рішень чи дій митних органів, які зумовили (призвели, потягли) помилкову та/або надмірну сплату сум митних платежів, ці платежі повертаються декларанту в порядку та на умовах, установлених у статті 301 Митного кодексу України, статті 43 Податкового кодексу України, статті 45 Бюджетного кодексу України, з дотриманням процедури, врегульованої Порядком повернення авансових платежів (передоплати) і помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 18 липня 2017 року № 643.

Для визначення відповідності об'єкту застосування антидемпінгових заходів до спірного товару (операції з імпорту) необхідна одночасна наявність таких умов, як встановлення походження товару, відповідність такого товару опису, передбаченому рішенням щодо застосування антидемпінгових заходів, а також можливість класифікації товару за переліком кодів згідно з УКТ ЗЕД, визначеним таким рішенням.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 березня 2021 року у справі № 200/10028/19-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95616248>.

2. Грошовий обіг і розрахунки

2.1. Про перехід ризиків і втрат чи пошкоджень імпортованого товару

Усі ризики втрати чи пошкодження імпортованого товару, що відбулося після його доставки та розвантаження на центральний склад покупця-нерезидента, як і право власності переходять до цієї особи

17 липня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Христинівської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Черкаській області на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 04 серпня 2016 року та заступника прокурора міста Києва на постанову Черкаського окружного адміністративного суду від 07 червня 2016 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 04 серпня 2016 року у справі № 823/450/16 (провадження № К/9901/27600/18, № К/9901/27603/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «МонтЕнергоМаш» до Христинівської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Черкаській області, за

участю прокурора Черкаської області, про визнання незаконним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення строків декларування валютних цінностей, доходів і майна, що належать резиденту України та знаходяться за її межами, і порушення законодавчо встановлених строків надходження валютної виручки за експортним договором. Платник податків не погодився з установленими порушеннями та посилався на помилковість висновку контролюючого органу, оскільки виручка на вказану суму не надійшла у зв'язку зі знищенням після розвантаження поставленого за кордон товару, через що сторони контракту не мають один до одного претензій щодо розрахунку за товар.

Черкаський окружний адміністративний суд відмовив у задоволенні адміністративного позову. Суд першої інстанції дійшов висновку, що платником податків не дотримано вимоги статті 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» у частині порушення законодавчо встановлених строків надходження валютної виручки за контрактом.

Київський апеляційний адміністративний суд задовольнив апеляційну скаргу, скасував рішення першої інстанції та прийняв нове, яким задовольнив адміністративний позов. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку щодо протиправності оскаржуваного рішення, оскільки акт приймання-передачі між сторонами не був підписаний, отже, фактично поставку вказаного товару можна вважати такою, що не відбулася, у результаті чого не були сплачені передбачені контрактом валютні кошти.

Верховний Суд касаційну задовольнив скаргу контролюючого органу, а касаційну скаргу прокурора задовольнив частково, скасував рішення апеляційної інстанції, залишивши в силі постанову першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

У разі знищення імпортованого товару, що відбулося після його доставки на центральний склад нерезидента та розвантаження товару, право власності переходить до покупця-нерезидента, а отже, всі ризики втрати чи пошкодження товару з моменту здійснення його поставки переходять до останнього. Перехід відповідних ризиків виключає можливість зменшення суми валютної виручки товарів.

Відсутність відмітки покупця про отримання товару в супровідному документі, обов'язковість якої не передбачено умовами контракту, не може бути безумовним фактом того, що такий вантаж унаслідок його знищення не було передано покупцеві.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 липня 2020 року у справі № 823/450/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90458308>.

3. Валютне регулювання та валютний контроль

3.1. Підстави застосування санкцій

3.1.1. Про особливості застосування санкцій за приховування валютних цінностей та майна, що знаходяться за межами України

Застосування штрафних санкцій за невиконання резидентами вимог щодо порядку та строків декларування валютних цінностей та іншого майна, що знаходяться за межами України має здійснюватися лише за наявності достатніх підстав щодо намірів навмисного ухилення чи приховування суб'єктом господарської діяльності з урахуванням об'єктивних причин та обставин, що призвели до виникнення таких помилок

07 листопада 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДФС у Чернігівській області на постанову Чернігівського окружного адміністративного суду від 04 квітня 2017 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 06 червня 2017 року у справі № 825/396/17 (провадження № К/9901/37929/18) за позовом Приватного підприємства «Фірма «Голд Транс» до Головного управління ДФС у Чернігівській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення порядку декларування валютних цінностей, доходів і майна, які перебувають за межами України. Указані висновки було зроблено на підставі того, що виявлено розбіжність між дебіторською заборгованістю, відображеною в декларації та реальною, що становить 0,05 євро. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та зазначив, що ним не вчинено жодних дій, які б свідчили про порушення порядку декларування, подання недостовірної інформації або перекручення даних, які відображаються в декларації про валютні цінності, доходи та майно, що належить резиденту України та знаходяться за її межами.

Чернігівський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Якщо розбіжність між дебіторською заборгованістю, показаною в декларації, і реальною становить 0,05 євро, то фактично такі розбіжності є арифметичною помилкою (опискою), вчиненою платником податків і самі по собі не свідчать про приховування таким платником валютних цінностей та майна, що знаходяться за межами України, без доведення контролюючим органом зворотного. Контролюючий орган у кожному конкретному випадку має об'єктивно враховувати причини та обставини, що призвели до виникнення таких помилок, і застосовувати штрафні санкції лише за наявності достатніх підстав щодо намірів навмисного ухилення чи приховування суб'єктом господарської діяльності валютних цінностей та майна, що знаходяться за межами України.

Про відкритість і прозорість діяльності платника податків свідчить надання платником податків під час перевірки контролюючому органу всіх первинних, бухгалтерських та інших документів, що стосуються дебіторської заборгованості, зокрема експортних контрактів, виписок за особовими рахунками, рішення судових органів тощо.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 листопада 2019 року у справі № 825/396/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85451806>.

3.1.2. Про оскарження відмови Національного банку України у видачі індивідуальної ліцензії на здійснення інвестиції за кордон

Непідтвердження Національним банком України можливості здійснення операції з придбання валюти, включеної до реєстру, не позбавляє права платника податків повторно звернутися до обслуговуючого банку із заявкою на придбання валюти

09 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Нортек Україна» на постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 24 січня 2017 року у справі № 804/3589/16 (провадження № К/9901/42766/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Нортек Україна» до Національного банку України, за участю Публічного акціонерного товариства Комерційний банк «Комерційний Інвестиційний Банк» як третьої особи, про визнання протиправними дій та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся з позовом про визнання незаконними дій Національного банку України щодо непідтвердження заявки на купівлю іноземної валюти або банківських металів з метою перерахування на користь нерезидента на виконання умов договору про відступлення права вимоги до кредитної угоди. Рішення контролюючого органу було вмотивовано тим, що на вимогу контролюючого органу обслуговуючим банком було подано інформацію щодо нового кредитора згідно з договором відступлення права вимоги до кредитної угоди, тобто кінцевого бенефіціарного власника (контролера) нерезидента. Під час аналізу наданої інформації контролюючий орган установив, що подана інформація щодо номінальних власників нерезидента не містила інформацію стосовно кінцевих бенефіціарних власників (контролерів).

Дніпропетровський окружний адміністративний суд постановою від 20 липня 2016 року частково задовольнив адміністративний позов. Суд попередньої інстанції дійшов висновку щодо протиправності дій Національного банку з непідтвердження заявки на купівлю іноземної валюти.

Дніпропетровський апеляційний адміністративний суд задовольнив апеляційну скаргу, скасував рішення першої інстанції та прийняв нову, якою відмовив у задоволенні адміністративного позову. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку про те, що встановлені у справі обставини свідчать про наявність достатніх правових підстав для непідтвердження заявки позивача на купівлю валюти за результатом проведеного аналізу наданої інформації щодо кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) нерезидента.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Національний банк України підтверджує або не підтверджує можливість здійснення операції включеної до реєстру на підставі пакету документів, що подаються до Національного банку України уповноваженим банком і платником податків. Платник податків як зацікавлена особа в підтвердженні такої операції та обслуговуючий банк мають надати до Національного банку України повні, достовірні та достатні документи, які підтверджують можливість здійснення такої операції. Національний банк України має право запитувати й отримувати від уповноваженого банку копії додаткових документів, а також запитувати від центральних органів виконавчої влади, правоохоронних органів, Державного інформаційно-аналітичного центру моніторингу зовнішніх товарних ринків, інших державних та комерційних установ і організацій інформацію чи додаткові документи, необхідні для з'ясування обставин щодо конкретної операції, інформація про яку була подана у відповідному реєстрі.

Національний банк має право не підтверджувати можливість здійснення операції, включеної до реєстру, коли за результатами аналізу документів були виявлені ознаки, які можуть свідчити про здійснення банками ризикової діяльності або якщо дійшов висновку, що характер або наслідки фінансових операцій можуть нести реальну або потенційну небезпеку використання банку з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму. Непідтвердження Національним банком України можливості здійснення операції з придбання валюти, включеної до реєстру, не позбавляє платника податків права повторно звернутися до обслуговуючого банку із заявкою на придбання валюти.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 лютого 2021 року у справі № 804/3589/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94737553>.

3.2. Дотримання строків

3.2.1. Про строки застосування відповідальності за порушення вимог валютного законодавства як адміністративно-господарської санкції, передбаченої господарським законодавством

Положення господарського законодавства щодо строків застосування адміністративно-господарських санкцій за порушення резидентами термінів розрахунків в іноземній валюті у сфері зовнішньоекономічної діяльності не поширюється на відповідні правовідносини з моменту набрання чинності Податковим кодексом України

04 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної фіскальної служби у Кіровоградській області на постанову Кіровоградського окружного адміністративного суду від 15 травня 2017 року й ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 15 серпня 2017 року у справі № П/811/245/17 (провадження № К/9901/33171/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Компанія енерго-інноваційних технологій» до Головного управління Державної фіскальної служби у Кіровоградській області про визнання протиправним і скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення вимог валютного законодавства та застосовано пеню за порушення термінів розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Платник податків не погодився з установленими порушеннями та зазначив, що пеня за порушення відповідних строків є адміністративно-господарською санкцією та має бути застосована в межах строків, установлених у статті 250 Господарського кодексу України, яких контролюючим органом дотримано не було.

Кіровоградський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що контролюючий орган діяв всупереч та не відповідно до вимог чинного законодавства, оскільки нарахування суми пені за порушення строків розрахунків в іноземній валюті у сфері зовнішньоекономічної діяльності регулюється положеннями статті 250 Господарського кодексу України, за якими термін застосування штрафних санкцій сплинув.

Верховний Суд касаційну задовольнив скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій і ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні адміністративного позову.

ОЦІНКА СУДУ

З набранням чинності Податкового кодексу України положення частини першої статті 250 Господарського кодексу України не застосовуються щодо строків застосування адміністративно-господарських санкцій на нарахування штрафних санкцій (пені) за порушення валютного законодавства, зокрема на нарахування пені за порушення резидентами термінів розрахунків в іноземній валюті у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Дія статті 250 Господарського кодексу України не поширюється на штрафні санкції, розмір і порядок стягнення яких визначені Податковим кодексом України та іншими законами, контроль за дотриманням яких покладено на органи доходів і зборів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2020 року у справі № П/811/245/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91337688>.

3.2.2. Про звільнення від відповідальності за порушення вимог валютного законодавства при наявності висновку щодо продовження строків розрахунків за зовнішньоекономічною операцією

Висновок Мінекономрозвитку щодо продовження строків розрахунків за відповідною зовнішньоекономічною операцією є індивідуальним юридичним актом, виданим на перевищення встановлених законодавством строків розрахунків, має зворотну силу в часі та звільняє платника податків від відповідальності у вигляді сплати пені

29 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Генічеської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Херсонській області на постанову Київського окружного адміністративного суду від 03 листопада 2016 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 27 березня 2017 року у справі № 801/9330/13-а (провадження № К/9901/36747/18) за позовом Відкритого акціонерного товариства «Феодосійська суднобудівна компанія «Море»

до Генічеської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Херсонській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення вимог валютного законодавства та застосовано пеню за порушення термінів розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Платник податків не погодився з установленими порушеннями та зазначив, що Мінекономрозвитку України було видано платнику податків висновок про продовження строків розрахунків за відповідним контрактом, а тому відсутні підстави для прийняття оскаржуваного податкового повідомлення-рішення.

Київський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов, задовольнив заяву платника податків про перегляд за нововиявленими обставинами постанови Окружного адміністративного суду АРК від 24 жовтня 2013 року, скасував відповідну постанову, ухваливши нову, якою задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Висновок Мінекономрозвитку щодо продовження строків розрахунків за відповідною зовнішньоекономічною операцією є індивідуальним юридичним актом, виданим на перевищення встановлених законодавством строків розрахунків, який, зокрема, усуває відповідальність за правопорушення, скоєне в минулому, а тому має зворотну силу в часі та звільняє платника податків від відповідальності у вигляді сплати пені.

Якщо резидент звертається за висновком щодо чергового платежу (поставки товарів, виконання робіт, надання послуг) за зовнішньоекономічним договором (контрактом), за яким раніше вже надавалися висновки, то він подає до Мінекономрозвитку України лише документи, що стосуються цього платежу.

У разі продовження строку розрахунків за зовнішньоекономічною операцією, установленого в раніше виданому висновку, резидент подає відповідне обґрунтування необхідності такого продовження та документи на підтвердження цього факту.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 січня 2021 року у справі № 801/9330/13-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94511869>.

3.3. Сплата пені

3.3.1. Про підстави звільнення від застосування пені за порушення вимог законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності та здійснення розрахунків в іноземній валюті

Припинення провадження у справі за заявою резидента про відмову від позову у зв'язку з виконанням нерезидентом за експортно-імпортним контрактом після подання позовної заяви до Міжнародного комерційного арбітражного суду чи Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України свідчить про підтвердження правомірності поведінки резидента та є підставою для звільнення від застосування пені за порушення вимог законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності та здійснення розрахунків в іноземній валюті

17 грудня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної податкової інспекції у м. Полтаві Головного управління Державної фіскальної служби у Полтавській області на постанову Полтавського окружного адміністративного суду від 05 липня 2016 року й ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 30 серпня 2016 року у справі № 816/359/16 (провадження № К/9901/26698/18) за позовом Публічного акціонерного товариства «Полтавський автоагрегатний завод» до Державної податкової інспекції у м. Полтаві Головного управління Державної фіскальної служби у Полтавській області про скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення порядку здійснення розрахунків в іноземній валюті щодо несвоєчасного надходження валютної виручки від нерезидента та нараховано пеню за порушення термінів розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Платник податків не погодився з установленими порушеннями та

зазначив, що висновки контролюючого органу, викладені в акті перевірки не відповідають фактичним обставинам.

Полтавський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Підставою для зупинення строків, передбачених статтями 1, 2 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», є факт прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з відповідного нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання таким нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами. Підстава для нарахування пені за порушення строків має визначатися з урахуванням причин припинення провадження у справі.

Припинення провадження у справі за заявою резидента про відмову від позову у зв'язку з тим, що нерезидент виконав зобов'язання за експортно-імпортним контрактом після подання позовної заяви до Міжнародного комерційного арбітражного суду чи Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України, свідчить про підтвердження правомірності поведінки резидента та є підставою для звільнення від застосування пені за порушення вимог законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності та здійснення розрахунків в іноземній валюті.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 грудня 2019 року у справі № 816/359/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86387948>.

3.3.2. Про звільнення від застосування пені за порушення вимог законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності при поверненні повернення товару або його частини експортеру

Підтвердження Торгово-промисловою палатою України або уповноваженим органам країни розташування сторони договору, невідповідності кількісних та/або якісних характеристик товару умовам договору є підставою для звільнення від застосування пені за порушення вимог законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності та здійснення розрахунків в іноземній валюті

20 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Товариства з обмеженою відповідальністю «Альянс Груп ТМ» та Головного управління Державної фіскальної служби у Чернігівській області на постанову Чернігівського окружного адміністративного суду від 21 грудня 2016 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 31 січня 2017 року у справі № 825/2086/16 (провадження № К/9901/40577/18, № К/9901/40580/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Альянс Груп ТМ» до Головного управління Державної фіскальної служби у Чернігівській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення порядку здійснення розрахунків в іноземній валюті та застосовано суму штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені, зокрема, за порушення строку розрахунку у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Платник податків не погодився з установленими порушеннями та послався на неврахування контролюючим органом того, що він та його контрагент-нерезидент дійшли згоди про прийом товару відповідно до якості на місці завантаження, у зв'язку з чим майже за кожним відвантаженням між імпортером і підприємством-експортером узгоджувався акт уцінки від 5% до 10% готової продукції, а за кожною вантажно-митною декларацією відбувався експорт продукції на 100-200 доларів США менше, ніж заявлялося в інвойсі на оплату й у вантажно-митній декларації. Кожен акт уцінки підписувався обома сторонами експортного контракту як додаткова угода, у зв'язку з чим вартість відвантаженої продукції за вантажно-митною декларацією була більшою, ніж фактично узгоджена вартість між сторонами контракту.

Чернігівський окружний адміністративний суд відмовив у задоволенні адміністративного позову. Київський апеляційний адміністративний суд задовольнив апеляційну скаргу, скасував рішення першої інстанції та прийняв нове, яким задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Підтвердження Торгово-промисловою палатою України або уповноваженим органам країни розташування сторони договору невідповідності кількісних та/або якісних характеристик товару умовам договору є підставою для звільнення від відповідальності, передбаченої статтею 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті».

Наявність таких обставин має бути підтверджена органами, уповноваженими здійснювати таке підтвердження згідно із законодавством країни, на території якої сталися такі події. Відбувається відповідним чином оформлене повернення товару або його частини експортеру на суму вартості такого товару, а також повернення сплачених імпортером коштів повністю або частково – на суму таких коштів. Здійснюється оподаткування виконаних резидентами для нерезидентів робіт (наданих послуг) за межами України на суму сплачених податків. Здійснення оподаткування засвідчується письмовим поясненням резидента-експортера.

Відсутність документів про невідповідність кількісних та/або якісних характеристик товару умовам договору, підтвердженим Торгово-промисловою палатою України або уповноваженим органам країни розташування сторони договору, указує на додержання порядку здійснення розрахунків в іноземній валюті та протиправність застосування штрафів та/або пені, зокрема, за порушення строку розрахунку у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 серпня 2020 року у справі № 825/2086/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91103960>.

3.3.3. Про застосування пені за порушення вимог законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності при зарахуванні однорідних зустрічних вимог

При заліку зустрічних однорідних вимог контрагентів такі вимоги мають впливати зі взаємних зобов'язань між двома особами, а також повинні бути однорідними, що проявляється у взаємних вимогах грошових сум в одній і тій самій валюті. Обов'язковою умовою для зарахування є настання строку виконання за всіма зустрічними вимогами

27 жовтня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східної об'єднаної державної податкової інспекції міста Харкова Головного управління ДФС у Харківській області на постанову Харківського окружного адміністративного суду від 29 березня 2016 року й ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 12 травня 2016 року у справі № 820/420/16 (провадження № К/9901/24900/18) за позовом Приватного підприємства «Альватрейдінг» до Основ'янської об'єднаної державної податкової інспекції м. Харкова Головного управління ДФС у Харківській області про скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків і контрагенти-нерезиденти уклали тристоронню угоду, відповідно до умов якої сторони дійшли згоди щодо можливості проведення взаємних заліків однорідних вимог за зобов'язаннями, які існують за контрактами, укладеними між цими сторонами. У цих правовідносинах відбулася заміна кредитора за контрактом. Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення вимог валютного законодавства та застосовано пеню за порушення термінів розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Указані висновки було зроблено на підставі того, що суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності надано право здійснення заліку зустрічних і однорідних вимог за двома контрактами, але не залік зустрічних вимог за іншим контрактом.

Харківський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що резидент не може нести відповідальність, передбачену за порушення терміну імпортової операції з поставки товару, за умови неможливості виконання зобов'язань нерезидента перед резидентом щодо поставки імпортного товару з підстав, що не заборонені законодавством України, зокрема через заміну кредитора (резидента) у зобов'язанні внаслідок передання ним своїх прав іншій особі та зарахування зустрічних вимог, виникнення таких обставин до закінчення визначеного статтею 2 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» терміну.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні адміністративного позову.

ОЦІНКА СУДУ

Випадки, у яких суб'єктам господарювання забороняється припиняти зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог, мають бути визначені виключно в законах України. Жодних обмежень на використання такого способу розрахунку за зовнішньоекономічними операціями законами України не передбачено.

Залік (або зарахування) зустрічних однорідних вимог контрагентів є одним із законних засобів врегулювання сторонами своїх взаємних зобов'язань, для проведення зарахування яких необхідна сукупність таких умов: вимоги мають бути зустрічними (тобто такими, що впливають зі взаємних зобов'язань між двома особами) і однорідними (як правило, йдеться про взаємні вимоги грошових сум в одній і тій самій валюті); має настати строк виконання за всіма зустрічними вимогами. Такі умови не дотримано в разі заміни кредитора за контрактом.

Зарахування є односторонньою операцією, для якої достатньо заяви однієї сторони, але таке зарахування може здійснюватися за згодою обох сторін у разі підписання ними угоди про припинення зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог. Зарахування вважається вчиненим із дати підписання заяви однією стороною або угоди – обома.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 жовтня 2020 року у справі № 820/420/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92509368>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду щодо облікової політики / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Відпов. за вип.: суддя ВС, секретар судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів, канд. юрид. наук Р. Ф. Ханова; науковий консультант відділу забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду, канд. юрид. наук А. А. Барікова. – Київ, 2021. – 36 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 supremecourt_ua